

ЕКОНОМСКО-ТРГОВИНСКА ШКОЛА БОР

ОБЛАСТ КВАЛИТЕТА:

НАСТАВА И УЧЕЊЕ

Април, 2023. година

Тим за самовредновање

Економско-трговинска школа
Република Србија
Датум: 3.04.2023.
Број:

ИЗВЕШТАЈ
о самовредновању области квалитета
" НАСТАВА И УЧЕЊЕ "

Настава и учење, као једна од најзначајнијих, најделикатнијих и најсврхисходнијих области квалитета вредновања, обрађивана је до сада 3 пута и то шк. 2005/2006.године, шк. 2012/2013.године и шк. 2018/2019.године. Сада је поново предмет вредновања али кроз другачије технике и инструменте за рад у истраживању, али уз доследну примену Правилника о стандардима квалитета рада установе ("Сл. Гласник РС – Просветни гласник", бр. 14/2018).

Тим за самовредновање је у процесу обрађивања ове области квалитета, користио инструменте, доказе и показатеље, као што су:

- Извештаји о успеху и изостанцима на свим класификационим периодима у току школских година;
- Правилник о стандардима квалитета рада установе;
- Водич за самовредновање за установе у стручном образовању;
- Педагошко-инструктивни рад директора и педагога дат кроз Анализу посећених часова и предлог мера за унапређивање наставног процеса у школској 2022/2023.години изложен на Наставничком већу;
- Мере за унапређивање и усавршавање рада наставника и стручних сарадника - предлог Тима за обезбеђивање квалитета и развој установе;
- Глобалне и оперативне планове наставника;
- Писане припреме за час наставника;
- Упитнике за наставнике, ученике и родитеље;
- Педагошке свеске наставника;
- Огледни-угледни часови;
- Ваннаставне активности, стручне посете, излети;
- Учешће и резултати са такмичења;
- ИОП
- Записници Тимова и актива, Записници са одељењских већа, родитељских састанака, надлежних инспекција;

- Извештај рада Парламента ученика;
- Кутија за примедбе, огласнае табле у школи, сајт школе, инстаграм и фејзбук страница школе, школски часопис Трагови;
- Стручно усавршавање наставника.

Технике	Инструменти
Анкетирање	Упитник за ученике, наставнике и родитеље
Интервијуисање	Индивидуални разговори са наставницима и ученицима
Посматрање	Наставни процес
Увид и анализирање документације	Годишњи план рада школе,записници стручних већа и тимова,педагошке свеске, писане припреме, глобални и оперативни планови, правилници, записници...,такмичења, стручно усавршавање наставника..

У табели је дат преглед инструмената, показатеља и доказа које смо користили како би на најобјективнији начин изложили област квалитета Настава и учење.

Школски живот свих актера у образовно-васпитном процесу чине поред наставе и многе активности и дешавања које имају за циљ да оспособе ученике за професионалну каријеру и целоживотно учење. Навешћемо неколико показатеља:

- Спремност наставника и мотивисаност за даље усавршавање, огледа се у богатим Извештајима стручног усавршавања наставника кроз бројне интерне активности везане за стручно усавршавање у установи кроз предавања, радионице, излагања, држања угледних часова и јавних часова у Народној библиотеци за шире грађанство. Сваке школске године у школи се организује по један или два акредитована семинара за већи број наставника. Такође наставници учествују на онлајн семинарима и обукама при Министарству и осталим институцијама;
- Школа изузетно води рачуна о доброј информисаности свих актера у образовно-васпитном процесу. У функцији су сви расположиви дигитални и остали капацитети почев од мејлова ученика, родитеља, наставника, вајбер група, гугл учионица за ученике, наставничке гугл учионице, константног ажурирања сајта школе, огласних табли у школи, затим школских друштвених мрежа – фејзбука и инстаграма;
- Постигнућа ученика као један од круцијалних производа школе, лагано али видљиво подиже своје проценте позитивности у успеху; појављивања на такмичењима свих нивоа су процветала након епидемиолошке паузе доносећи одличне резултате како самим ученицима тако и школи.

- Школа је препознатљива као одлична средина за ученике којима је потребна додатна подршка. Систем инклузивног образовања пружа сваком ученику да искаже и побољша своје интелектуалне капацитете а наставници су ту да кроз програме ИОП-а помогну у што бољем креирању сваке младе личности.
- У школи већ дуги низ година постоји Парламент ученика који окупља вредне, марљиве ученике и пружа им могућност реализације идеја и активности из њиховог Програма рада. Велики део ученика је укључен у ваннаставне активности заједно са својим наставницима. Посебно задовољство им пружају стручне посете, обављање професионалне праксе по објектима у граду, излети, путовања, обиласци, екскурзије, учешће у неговању лепе речи кроз обележавања значајних датума, учешћа у креирању школског часописа Трагови и још много других ангажовања.
- Дигитализација је већ одавно ушла у Школу, почев од оспособљавања ученика како би се боље снашли у дигиталној настави; такође и наставници прилагођавају свој рад савременим потребама, почев од коришћења Ес дневника, постављањем својих глобалних и оперативних планова у Ес дневнику, такође је присутна и евиденција о ученичким активностима која полако замењује педагошку свеску у папиру и транспарентно извештава , посебно родитеље о неажурности или напретку ученика.

Као што смо већ навели, у истраживању ове области спровели смо анкетање свих кључних актера образовања и васпитања. У изради упитника за наставнике служили смо се Правилником о стандардима квалитета рада установе и такође смо водили рачуна да у прављењу упитника за ученике доследно уклопимо питања односно тврдње на које ће ученици моћи да одговоре. Тако су наставници и ученици имали прилику да дају одговоре на 5 кључних стандарда и 28 тврдњи који представљају индикаторе.

По договору чланица Тима за самовредновање, анкетање је извршено онлајн. Прослеђени су линкови до упитника свим наставницима а линкови до упитника за ученике су послати одељењским старешинама како би на својим часовима помогли ученицима у анкетању.

Од 46 наставника, упитник је попунило 28 наставника; од 240 ученика, упитник је попунило 163 ученика.

Анкетање родитеља је спроведено у папирној форми где су родитељи могли да одговарају на 14 питања односно тврдње које се односе на школски живот њихове деце. Из сваког одељења је одабрано по 5 родитеља где су обавезно били укључени родитељи представници Савета родитеља. Од 65 родитеља којима је прослеђен упитник преко њихове деце, 63 родитеља је попунило упитник и вратило одељењском старешини. Са овим бројем анкетираних учесника, можемо слободно рећи да је статистички гледано, задовољен репрезентативан узорак у нашем истраживању.

Родитељи

Анкетирање родитеља показало је следеће резултате:

Разред	Оцена
Први	3,6
Други	3,72
Трећи	3,77
Четврти	3,53
Средња оцена	3,65

Гледано по разредима, за **први разред** средња оцена је (3,6) и најбоље оцењена је трећа тврдња-Имам добру сарадњу са одељењским старешином(4), а најслабије оценом (2,95) тврдња Упознат сам са Програмом инклузивног образовања који се ради у школи као помоћ и подршка ученицима којима је потребна.

За **други разред** средња оцена је -3,72 и највећу оцену (3,93)су добиле следеће тврдње:

Редовно се информишем о успеху и изостанцима преко електронског дневника;одељењски старешина ме редовно обавештава о проблемима у учењу;имам добру сарадњу са одељењским старешином;битни су ми захтеви наставника који се стављају пред ученика.; док најмању оцену дају тврдњи –редовно присуствујем родитељским састанцима.

За **трећи разред** средња оцена је 3,77. И овде је више тврдњи оцењено оценом (3,93)-имам добру сарадњу са одељењским старешином, на родитељским састанцима добијамо повратну информацију од предсатвника Савета родитеља, сматрам да је однос између ученика и наставника коректан и моја очекивања везана за школу су испуњена. ; а најмању оцену (3,08) добила је тврдња која се односи на то да су родитељи упознати са Програмом инклузивног образовања које се ради у школи

За **четврти разред** је нешто нижа оцена у односу на остале разреде-3,53.Највећу оцену је овде добила тврдња-имам добру сарадњу са одељењским старешином (4), а најмању оцену тврдња-упознат сам са програмом инклузивног образовања које се ради у школи.

На основу добијених одговора и средње оцене можемо бити задовољни одговорима родитеља, пре свега добром сарадњом са одељењским старешинама, информацијама које родитељи добијају на родитељским састанцима ,доступношћу предметних наставника за разговор и сарадњу, упознавањем са важним правилницима - пре свега Правилник о оцењивању, веома коректним односима на релацији наставник-родитељ. Из добијених одговора учача се задовољство родитеља и испуњена очекивања везана за школу. И убудуће добру праксу треба наставити и благовремено информисати родитеље и упознавати са дешавањима у школи. Такође и родитеље у одељењима где нема ИОП-а упознати детаљније са овим начином рада.

На крају упитника постојала је могућност да родитељи упишу нешто што би желели да кажу, а није било прилике и било је само речи похвале од стране родитеља ученика првог разреда и изражено задовољство односом које имају наставници према ученицима , као и на разумевању које показују

према њима. Такође и сами родитељи ученика трећег разреда запажају да је неопходно веће присуство родитеља на родитељским састанцима.

Наставници и ученици

Упитник за наставнике и ученике је садржао 5 стандарда и 28 тврдњи на које је одговорило 28 наставника и 163 ученика, сем мањих измена тврдњи код ученика.

Резултати са анкетирања наставника су следећи:

I Стандард: Наставник ефикасно управља процесом учења на часу

Индикатор /Тврдња	Наставник	Ученик
1.Ученику су јасни циљеви часа/исходи учења и зашто то што је планирано треба да научи.	3,5	3,15
2.Ученик разуме објашњења, упутства и кључне појмове.	3,32	3,03
3. Наставник успешно структурира и повезује делове часа користећи различите методе (облике рада, технике, поступке...).	3,68	2,94
4.Наставник поступно поставља питања / задатке / захтеве различитих нивоа сложености.	3.68	3,01
5.Наставник усмерава интеракцију међу ученицима тако да је она у функцији учења (користи питања, идеје, коментаре ученика, подстиче вршњачко учење).	3,57	2,99
6.Наставник функционално користи постојећа наставна средства и ученицима доступне изворе знања.	3,54	3,29
Средња оцена	3,55	3,07

II Стандард: Наставник прилагођава рад на часу образовно-васпитним потребама ученика

Индикатор / Тврдња	Наставник	Ученик
1.Наставник прилагођава захтеве могућностима сваког ученика.	3,61	2,98
2.Наставник прилагођава начин рада и наставни материјал индивидуалним карактеристикама сваког ученика.	3,46	3,03
3.Наставник посвећује време и пажњу сваком ученику у складу са његовим образовним и васпитним потребама.	3,5	2,86
4. Наставник примењује специфичне задатке / активности / материјале на основу ИОП-а и плана индивидуализације.	3,78	3,75
5. Ученицима којима је потребна додатна подршка учествују у заједничким активностима којима се подстиче њихов напредак и интеракција са другим ученицима.	3,48	3,02
6. Наставник прилагођава темпо рада различитим образовним и васпитним потребама ученика.	3,54	2,89
Средња оцена	3,56	3,09

III Стандард: Ученици стичу знања, усвајају вредности, развијају вештине и компетенције на часу

Индикатор /Тврдња	Наставник	Ученик
1. Активности, радови ученика показују да су разумели предмет учења на часу, умеју да примене научено и да образложе како су дошли до решења.	3,14	2,70
2.Ученик повезује предмет учења са претходно наученим у различитим областима, професионалном праксом и свакодневним животом.	3,11	3,22
3. Ученик прикупља, критички процењује и анализира идеје, одговоре и решења.	2,96	2,94
4. Ученик излаже своје идеје и износи оригинална и креативна решења.	2,93	3,19
5. Ученик примењује повратну информацију да реши задатак, унапреди учење.	3,21	3,19
6. Ученик планира, реализује и вреднује пројекат у настави самостално или уз помоћ наставника.	3,07	/
Средња оцена	3,07	3,05

IV Стандард: Поступци вредновања су у функцији даљег учења

Индикатор /Тврдња	Наставник	Ученик
1. Наставник формативно и сумативно оцењује у складу са прописима	3,86	3,17
2. Ученику су јасни критеријуми вредновања.	3,79	3,29
3.Наставник даје потпуну и разумљиву информацију ученицима о њиховом раду, укључујући и јасне препоруке о наредним корацима.	3,82	3,16
4.Ученик поставља себи циљеве у учењу.	2,68	3,1
5.Ученик уме критички да процени свој напредак и напредак осталих ученика.	2,79	3,13
Средња оцена	3,39	3,17

V Стандард: Сваки ученик има прилику да буде успешан

Тврдња / Индикатор

Наставник Ученик

1. Наставник и ученици се међусобно уважавају, наставник подстиче ученике на међусобно уважавање и на конструктиван начин успоставља и одржава дисциплину у складу са договореним правилима.	3,68	3,07
2. Наставник користи разноврсне поступке за мотивисање ученика уважавајући њихове различитости и претходна постигнућа	3,46	3,03
3. Наставник подстиче интелектуалну радозналост и слободно изношење мишљења.	3,68	2,92
4. Ученик има могућност избора у вези са начином обраде теме, обликом рада или материјала.	3,11	/
5. Наставник показује поверење у могућности ученика и има позитивна очекивања у погледу успеха.	3,64	/
6. Наставник верује у наше способности	/	2,99
Средња оцена	3,51	3,0

Приказ средњих оцена по стандардима код наставника и ученика

Стандарди	Средња оцена	
	наставници	ученици
1. Наставник ефикасно управља процесом учења на часу	3,55	3,07
2. Наставник прилагођава рад на часу образовно-васпитним потребама ученика	3,56	3,09
3. Ученици стичу знања, усвајају вредности, развијају вештине и компетенције на часу	3,07	3,05
4. Поступци вредновања су у функцији даљег учења	3,39	3,17
5. Сваки ученик има прилику да буде успешан	3,51	3,0
Средња оцена	3,42	3,10

Средња оцена за наставнике износи 3,42.

Најмању оцену (3,07) добио је трећи стандард који се односио на Ученици стичу знања, усвајају вредности, развијају вештине и компетенције на часу, а остали су прилично уједначени.

У оквиру првог стандарда наставници су најмањом оценом оценили тврдњу-Ученик разуме објашњења,упутства и кључне појмове(3,32)

Код другог стандарда најмању оцену од стране наставника добила је тврдња-Наставник прилагођава начин рада и наставни материјал индивидуалним карактеристикама сваког ученика(3,46)

Код трећег стандарда најмањом оценом оцењена је тврдња-ученик излаже своје идеје и износи оригинална и креативна решења (2,93)

Код четвртог стандарда најмању оцену добила је тврдња- ученик поставља себи циљеве у учењу (2,68)

Код петог стандарда најмањом оценом оцењена је тврдња-ученик има могућност избора у вези са начином обраде теме, обликом рада или материјала (3,11)

Узимајући у обзир коначну средњу оцену наставника у анкетирању и прилично искрених одговора, можемо сагледати једну реалну слику са учешћима свих наставничких компетенција и критичког осврта самих наставника на свој рад, а такође је видљиво и добро познавање ученика, па отуда и ниже оцене код појединих тврдњи а које су иначе условљене једном очигледном појавом – незаинтересованошћу ученика за рад и учење.

Као и родитељи, тако су и наставници у упитнику имали прилику да коментаришу тему вредновања и изнесу своје мишљење, међутим на крају одговора није било ни једног коментара.

Средња оцена за ученике је 3,10.

Највишу средњу оцену 3,37 добила је тврдња под бројем 26 - Ученици користе доступне изворе знања (интернет, карту, зидне слике, шеме...).

Најнижу средњу оцену 2,86 добила је трећа тврдња у другом стандарду - Наставник посвећује време и пажњу сваком ученику у складу са његовим образовним и васпитним потребама.

Гледано по стандардима где је било могуће упоређивати одговоре наставника и ученика, закључује се да су по свим тврдњама оцене наставника нешто веће него оцене ученика.

Већ традиционално у анкетирању за потребе самовредновања од ученика добијамо најниже оцене, поготово када је упитник анониман, као што је и сада случај. У разговору са ученицима немате осећај незадовољства или проблема везаних за недовољне оцене, више је присутан отпор према обавезама, адолесцентско негирање ауторитета и мањак одговорности. Анонимно

изјашњавање у било ком облику, појединцу даје могућност да избаци своје фрустрације и да погледом прелети преко питања не удубљујући се у садржај само да би се задовољила форма. Отуда и ниске оцене за поједине тврдње за које се сигурно зна да су веома познате ученицима и да се догађају на часу. И поред такве спознаје, свакако ћемо узети у обзир слабости које су ученици изнели кроз своје одговоре.

Такође су и ученици имали прилику да на крају упитника дају своје коментаре. Искористило их је само пар ученика где су изнели задовољство са наставом и својим професорима, један ученик каже да нема довољно праксе, следећи коментар: да оцењивање буде равноправно за све и још један коментар највероватније ученика матуранта који каже да их наставници припремају за полагање пријемних испита на факултетима.

Актери	Средња оцена
Ученици	3,10
Наставници	3,42
Родитељи	3,65
Средња оцена	3,39

На основу сумирања свих средњих оцена учесника у анкетирању дошли смо до крајње средње оцене за ову област квалитета а то је ниво остварености **3,39**. Овај податак нам указује да школу у области наставе и учења карактерише више јаким него слабим страна. Поред статистичких процена у виду бројева не можемо занемарити и остале показатеље о којима смо већ говорили на почетку овог Извештаја. Очигледно је да поред изванредних реализација има простора за побољшање квалитета рада у области настава и учење, тј. да је потребно радити на елиминисању слабости које умањују квалитет рада школе.

Средње оцене код родитеља, ученика и наставника за 2013. 2019. и 2023.

Година	Родитељи	Ученици	Наставници	Средња оцена
2013.	3,59	2,93	3,59	3,37
2019.	3,58	2,84	3,61	3,35
2023.	3,65	3,10	3,42	3,39

Последња табела у поређивању резултата по годинама можда није најприцизнија у копи пеист поређењу јер се разликује у начину постављања тврдњи у упитницима, али свакако прија и изазива осећај задовољства јер је видљив уложен труд у променама оних слабости које смо отклонили у периоду од четири године.

ЗАКЉУЧАК и предлог мера

Предлоге мера ћемо покушати да испратимо према датим **стандардима** узимајући у обзир одговоре наставника и ученика и наравно евиденцију, односно Анализу са посећених часова у педагошко-инструктивном раду директора и педагога школе.

1. Наставник ефикасно управља процесом учења на часу

Најнижа оцена ученика у овом стандарду односила се на индикатор да наставник не повезује делове часа користећи различите методе и поступке. Посетом часова, уочено је да су наставници у већој мери испоштовали артикулацију часа са свим њеним основним деловима где су остварили све планиране активности. Међутим, што се тиче различитости метода и поступака, ту би наставници требало да се више потруде са употребом активнијих метода и употребом постојећих наставних средстава како би настава била занимљивија ученицима и усвајање градива ишло лакше. Такође су ефикасна чешћа проверавања да ли је ученицима јасно градиво, да ли разумеју задатак и начин како да га реше.

2. Наставник прилагођава рад на часу образовно-васпитним потребама ученика

У овом стандарду су ученички одговори имали доста нижу оцену у односу на наставнике што је и разумљиво јер се у овом стандарду више индикатора односе на прилагођеним захтевима ученика, на ученицима којима је потребна додатна подршка. Наравно нису сви ученици то препознали јер и немају у одељењу ученике са инклузијом. Али зато препознају да наставници не посвећују довољно пажњу сваком ученику у складу са његовим потребама. Посвећеност се најефикасније исказује у повратној информацији која не би требала да се сведе само на: "добро", "у реду", "тако је" већ на шири коментар. Ученик тада добија пажњу која му може бити значајан подстрек за напредовање.

3. Ученици стичу знања, усвајају вредности, развијају вештине и компетенције на часу

Ово је стандард са најнижом оценом наставника који су објективно проценили да ученици у мањој мери износе своје оригиналне идеје, да критички процењују и анализирају одговоре и образложе како су дошли до решења. Ученици су више навикнути на систем репродукције наученог а мање логичког повезивања различитих области. Ефикасна метода би у овом случају била да се ученици постепено навикавају и подучавају да постављају питања и то у повезивању са њиховом професионалном праксом и свакодневним животом. Подршка и подстицај наставника је неопходна како би ученици стекли мотив и самопоуздање.

4. Поступци вредновања су у функцији даљег учења

У овом стандарду је индикатор: "Ученик поставља себи циљеве у учењу" оцењен најнижом оценом и од стране наставника и од стране ученика. Обе стране су се објективно препознале.

На основу посматрања часа, теже се долази до сазнања о томе колико су ученицима јасни критеријуми вредновања, тако да би овај индикатор наставници требало чешће да наводе, како би ученицима било што јасније на ком су нивоу постигнућа и за коју оцену.

Велики је распон у одговору наставника и ученика у тврдњи да наставник даје потпуну и јасну информацију ученицима о њиховом раду укључујући и јасне препоруке за наредне кораке. Ово је сигнал наставницима да повратна информација ученицима не сме бити штурa и кратка.

5. Сваки ученик има прилику да буде успешан

У овом стандарду најбољу оцену од наставника и ученика има тврдња да се наставници и ученици међусобно уважавају што је и уочено од стране директора и педагога приликом посете часовима а такође и да наставници одржавају дисциплину у складу са договореним правилима.

Нешто нижа оцена код ученика је у одговору да наставници недовољно подстичу интелектуалну радозналост и слободно изношења мишљења ученика. Такође 60 ученика сматра да наставници у мањој мери верују у ученичке способности.

Очигледно је да ученицима не само што годе, већ су исказане као потребе - оно што им мањка, а то су: похвала, подршка, подстицај, бодрења и вера у њихове способности. Можда у свом породичном окружењу немају ове стимулансе а наставник је још увек неко коме се верује и који може једној младој особи позитивно променити трасу професионалног живота.

Тим за самовредновање
Координатор: Звездица Павловић

Директор
Соња Стаменковић